

Uppföljning av arbetet med anmäld längre eller upprepad frånvaro läsåret 2022/23 – redovisning till barn- och skolnämnden

Om en elev i förskoleklassen, grundskolan eller anpassade grundskolan har upprepad eller längre frånvaro ska rektorn se till att frånvaron skyndsamt utreds, om det inte är obehövligt. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektor se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. Detta regleras i skollagen 7. Kap 19 a §.

Bestämmelsen gäller både kommunala och fristående skolor. Det innebär att de kommunala skolorna i Lund anmäler frånvaro enligt ovan till barn- och skolnämnden och att fristående skolor och andra kommuner som har elever hemmahörande i Lunds kommun gör motsvarande till sin huvudman.

Om en elev går i en skola som har en annan huvudman än elevens hemkommun ska den huvudmannen i sin tur anmäla vidare till elevens hemkommun att en utredning om upprepad eller långvarig frånvaro har inletts. Det senare innebär att om en elev folkbokförd i Lund går i en fristående skola eller i en annan kommuns skola och det inleds en frånvaroutredning om eleven så ska det anmälas till barn- och skolförvaltningen i Lunds kommun.

Redovisningen baseras på en enkät

Denna redovisning bygger på en enkätundersökning. Samtliga frånvaroanmälningar från Lunds kommuns skolor som inkommit och registrerats i barn- och skolförvaltningens ärendehanteringssystem under läsåret 22/23 har sammanställts. Baserat på den sammanställningen har det skickats ut en enkät till rektorerna, som ombetts att svara på ett antal frågor rörande varje anmält ärende avseende elever som går på deras skola/skolor. Svar har inkommit för 105 av de 116 anmälda ärendena, vilket är en svarsfrekvens på 92 procent.

Resultaten från enkätundersökningen har sammanställts och skickats till verksamhetscheferna för grundskola och anpassad grundskola, som ombetts att tillsammans med sina ledningsgrupper

2023-09-26

Diarienummer

BSN 2023/8531

diskutera resultaten, med fokus på ett urval av dem. Denna redovisning utgörs av resultaten från enkätundersökningen samt ledningsgruppernas diskussioner.

I diagrammen i redovisningen visas resultaten för läsåret 22/23. I texten anges hur resultaten förhåller sig till en jämförelsegrupp, som utgörs av en sammanslagning av de terminsvisa mätningarna som gjorts under läsåren 20/21 och 21/22.

Under läsåret gjordes 116 anmälningar från kommunens skolor till barn- och skolnämnden om att frånvaroutredning inletts. Det är en minskning jämfört med läsåret 21/22, då det gjordes 151 anmälningar.

En orsak till minskningen kan enligt verksamchefer för skola samt rektorer vara kopplat till att covid 19-pandemin är över. En annan förklaring kan vara att skolor skapat bättre rutiner, exempelvis i form av särskilda frånvaroteam, för att på ett tidigt stadium uppmärksamma och hantera frånvaro. Det finns fall av frånvaron som vänds till närvaro förhållandevis enkelt och som inte når läget att det är aktuellt att anmäla till huvudmannen. Samtidigt finns det en medvetenhet om att det förekommer att elever har upprepad eller längre frånvaro utan att en utredning inleds och att det därmed inte görs någon rapportering till huvudmannen. Det är fortfarande ett förbättringsområde att se till att all frånvaro som är av karaktären att den ska utredas och anmälas till huvudmannen också gör det.

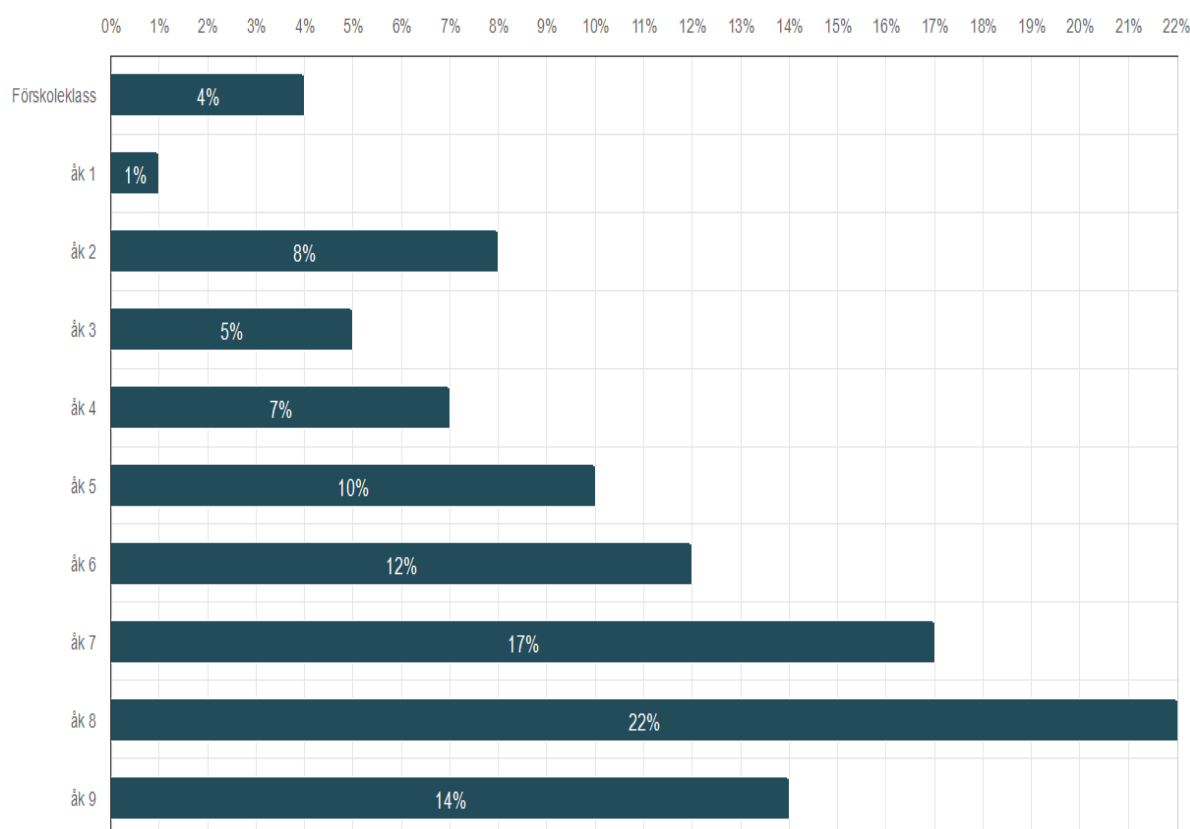
Under läsåret gjordes 2022/23 inkom 23 anmälningar från skola med fristående huvudman om att frånvaroutredning inletts rörande elev folkbokförd i Lunds kommun. Dessa anmälda ärenden ingår dock inte i enkätundersökningen som denna redovisning bygger på. Inga anmälningar inkom avseende elev folkbokförd i Lunds kommun som går i skola med annan kommun som huvudman.

Större andel flickor än pojkar i anmälningarna

Könsfördelningen i anmälningarna följer samma mönster som de två föregående läsåren, med en något högre andel flickor än pojkar. Läsåret 22/23 var 53 procent flickor och 47 procent pojkar, vilket är i stort sett samma fördelning som i jämförelsegruppen.

Vanligast med anmälningar i högstadiet

Fördelning per årskurs illustreras i tabellen nedan och visar att störst andel anmälningar avser elever i högstadiet, vilket är samma mönster som de två föregående läsåren.

Vanligast med anmälningar på grund av upprepad frånvaro

I enkäten har de svarande angett om frånvaron som föranlett anmälan är av upprepad eller längre karaktär. Det är dessa två begrepp som används i skollagens bestämmelse (7 kap. 19 a §) om när utredning och anmälan till huvudmannen ska göras. Läsåret 22/23 var 63 procent upprepad frånvaro och 37 procent längre frånvaro, vilket är i stort sett samma fördelning som de två föregående läsåren.

De svarande har också angett hur hög elevens frånvaro sammanlagt har varit i procent under de föregående fyra veckorna innan utredning påbörjades och anmälan gjordes. För anmälningar gjorda med anledning av upprepad frånvaro var medelvärdet för frånvaron 42 procent, med en spridning mellan som minst 7 procent och som högst 90 procent. För anmälningar gjorda med anledning av längre frånvaro var medelvärdet för frånvaron 82 procent, med en spridning mellan som minst 25 procent och som mest 100 procent.

Skolans insatser bidrar till att frånvaron avhjälpas i merparten av fallen

Vid tiden för undersökningen var en femtedel av ärendena som anmäls under läsåret 22/23 avslutade och eleven åter i skolan med tillfredsställande närvaro. Lika stor andel av ärendena var avslutade med anledning av att eleven bytt skola. Drygt hälften av ärendena var fortfarande pågående, i bemärkelsen att insatser för att komma till rätta med elevens frånvaro pågår och följs upp eller att utredning om

2023-09-26

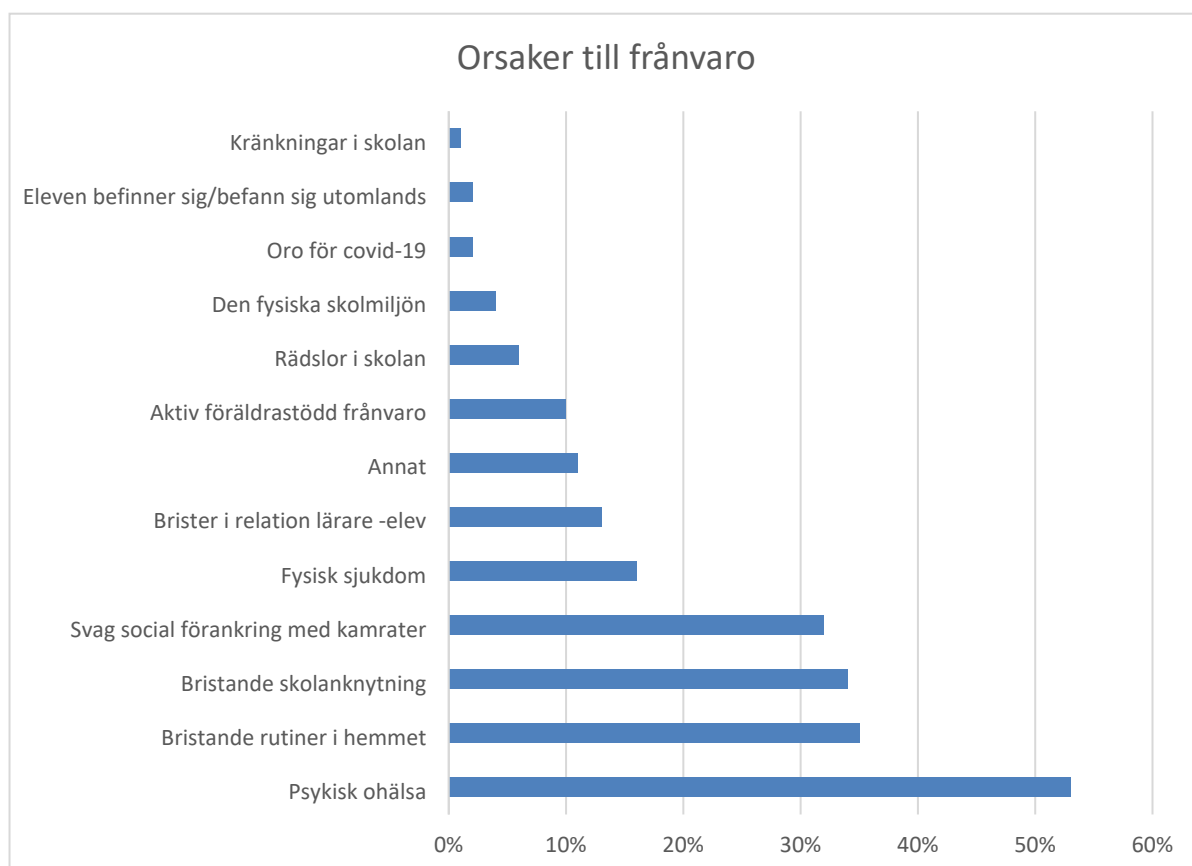
Diarienummer
BSN 2023/8531

elevens frånvaro pågår. Övriga ärenden var avslutade av annan orsak, däribland att eleven skrivits ut från skolan och övergått till hemkommunens skolpliktsbevakning eller att eleven gått ut årskurs 9.

Av de ärende som avslutats bedömde skolan att deras insatser var en bidragande orsak till elevens återgång till skolan i drygt 70 procent av fallen. I övriga knappa 30 procent av fallen var istället bedömningen att det löste sig utan insatser av skolan eller att skolans insatser inte var en bidragande faktor. I jämförelsegruppen var resultaten liknande (75 respektive 25 procent).

Psykisk ohälsa vanligaste orsaken till frånvaro

I enkäten har de svarande angett vilka orsaker som skolan bedömer ligger till grund för eller bidrar till frånvaron. Flera orsaker kan anges för en elev eller per ärende som rapporterats. Den angivna procentsatsen i tabellen nedan anger alltså i hur många av fallen som orsaksförklaringen förekommer, detta kan vara i kombination med en eller flera andra orsaker.

Psykisk ohälsa är den vanligast förekommande orsaksförklaringen till elevernas frånvaro och finns med i drygt hälften av de anmälda ärendena. Det är inte närmre specificerat vad som ryms inom begreppet utan kan vara allt från nedstämdhet eller allmänt dåligt mående till elever som har olika diagnoser såsom ätstörningar eller depression.

2023-09-26

Diarienummer

BSN 2023/8531

Bristande rutiner i hemmet och **bristande skolanknytning** är de näst mest förekommande orsaksförklaringarna till frånvaro och förekommer i ungefär en tredjedel av de anmälda ärendena.

Bristande rutiner hemma kan handla om att eleven går och lägger sig sent, ofta kommer för sent till skolan på morgonen och att föräldrar har bristande förmåga att stötta sitt barn exempelvis kring läxor. Med bristande skolanknytning avses att eleven uppfattas ha en starkare tillhörighet i sammanhang utanför skolan än i skolan.

Jämfört med de två föregående läsåren har orsaken bristande rutiner i hemmet minskat från 44 procent, medan bristande skolanknytning ökat från 21 procent. Det är dock svårt att dra några slutsatser av denna utveckling då orsaksförklaringarna tangerar varandra.

Svag social förankring med kamrater förekommer som orsaksförklaring i runt en tredjedel av de anmälda ärendena, vilket är en ökning på några procentenheter jämfört med de två föregående läsåren. Denna orsak innebär att eleven uppfattas ha få kamrater i skolan och har svårt att knyta nya sociala kontakter där. Det gör eleven extra sårbar för förändringar i sina kramratkonstellationer, exempelvis om en skolkamrat ändrar sitt umgänge eller byter skola.

Fysisk sjukdom uppges som orsaksförklaring i 16 procent av de anmälda ärendena, vilket är samma nivå som de två föregående läsåren. Med det avses allt från förkylningar och allergi till allvarigare och mer bestående eller återkommande fysisk sjukdom.

Brister i relationen mellan lärare och elev uppges som orsak i 13 procent av de anmälda ärendena, vilket är en minskning med tre procentenheter jämfört med de föregående två läsåren.

Aktivt föräldrastödd frånvaro uppges som orsak i 10 procent av ärendena, vilket är en minskning med tre procentenheter jämfört med de två föregående läsåren. I begreppet ligger att vårdnadshavarna medvetet håller sitt barn hemma från skolan. Om denna inställning till barnets skolgång är bestående kan elevens frånvaro ytterst leda till att kommunen vitesförelägger vårdnadshavarna att se till att eleven kommer till skolan.

Rädslor i skolan anges som orsaksförklaring i sex procent av de anmälda ärendena, vilket är i stort sett samma nivå som de två föregående läsåren då motsvarande siffra var sju procent. Exempel på rädslor som kan bidra till frånvaro är rädsla för att kräkas i skolan, att brandlarmet ska gå, att det ska hända något på vägen till skolan eller hända någon närstående något när eleven inte är där.

Den fysiska skolmiljön avser sådant som innebär att den fysiska inomhusmiljön eller utomhusmiljön gör det besvärligt för eleven att vistas i skolan. Det kan vara saker som att ljudnivån i skolan leder till huvudvärk eller att dålig ventilation påverkar astmatiker.

Orsaken förekommer i fyra procent av de anmälda ärendena, vilket är en ökning jämfört med de två föregående läsåren då motsvarande siffra var en (1) procent.

Eleven befinner eller befann sig utomlands uppges som orsak i ett par procent av de anmälda fallen, vilket är samma nivå som de två föregående läsåren. Orsaksförklaringen innebär att skolan vet att eleven inte är i skolan för att hen är utomlands. Det kan t.ex. handla om att en familj för en tid lämnat landet utan att ansöka om att eleven får fullgöra skolplikten på annat sätt (dvs. utomlands). Det kan också handla om att familjen rest på semester utomlands trots att ledighet inte beviljats. Även i dessa fall kan det bli aktuellt med vitesföreläggande.

Oro för covid-19 angavs som orsaksförklaring i ett par procent av de anmälda ärendena, vilket som förväntat är en rejäl minskning jämfört med de två föregående läsåren då motsvarande siffra var tio procent.

Kränkningar i skolan innefattat både kränkningar elever emellan och mellan personal och elev. Det framgår inte av uppföljningen vilket som avses men den ger en generell bild av hur vanligt det är att kränkande behandling bedöms bidra till en elevs frånvaro, vilket är i en (1) procent av fallen. Det är en minskning från tre procent de två föregående läsåren.

Bland de fritextsvar som inkommit från de som uppgett **annat** som orsaksförklaring till elevens frånvaro förekommer uppgifter såsom "generellt svår hemsituation" och generell oro gällande skolarbetet och kompisar".

Frånvaroutredning görs som den ska nästan alltid i samråd med vårdnadshavare och elev

Enligt skollagen ska utredningen om frånvaro genomföras i samråd med eleven, elevens vårdnadshavare samt elevhälsan. Samråd med eleven uppges ha skett med eleven i 92 procent respektive med vårdnadshavare i 98 procent av de anmälda ärendena. Motsvarande siffror de två föregående läsåren var 75 respektive 98 procent. Andelen ärenden där samråd sker med eleven i frånvaroutredningen har alltså ökat. En förklaring till ökningen kan vara att användningen av det metodstöd för frånvaroutredningarna som barn- och skolförvaltningen tagit fram har ökat (se vidare under nästa rubrik).

Med tanke på att det är ett lagkrav att samråd ska ske med såväl elev som vårdnadshavare då en frånvaroutredning görs kan man undra hur det kommer sig att så inte skett i samtliga fall. Det kan i enstaka fall dock vara så att skolan upprepat söker men inte får kontakt varken med vårdnadshavare eller eleven.

Det förekommer också i enstaka fall att hälso- och sjukvården avråder skolan från att prata med eleven om dess skolgång då eleven bedöms ha för nedsatt hälsa för att det ska gå. Sett till att skollagen också anger att en frånvaroutredning ska göras skyndsamt behöver det finnas förståelse för att utredningen inte alltid kan göras i samråd med vårdnadshavare och eleven.

Metodstödet för frånvaroutredningar används fortfarande förhållandevis sällan

Barn- och skolförvaltningen tog för några år sedan fram ett metodstöd att använda i frånvaroutredningar. Metodstödet är indelat i tre delar; en elevintervju, ett formulär för vårdnadshavarna att fylla i samt ett formulär för personal att fylla i.

Samtliga delar har svarsalternativ med skattningsskalor. Metodstödet är digitaliserat och resultatsammanställningen är automatiserad. Syftet med sammanställningen är att få ett underlag för att komma fram till rätt insatser för att komma tillrätta med elevens frånvaro. Metodstödet *måste* inte användas i alla frånvaroutredningar. Ärenden har olika karaktär beroende på vad som ligger till grund för frånvaron och hur utredningen görs behöver anpassas därefter. Metodstödet kan dock ge värdefull kunskap om orsakerna till frånvaron utöver det som skolan redan känner till.

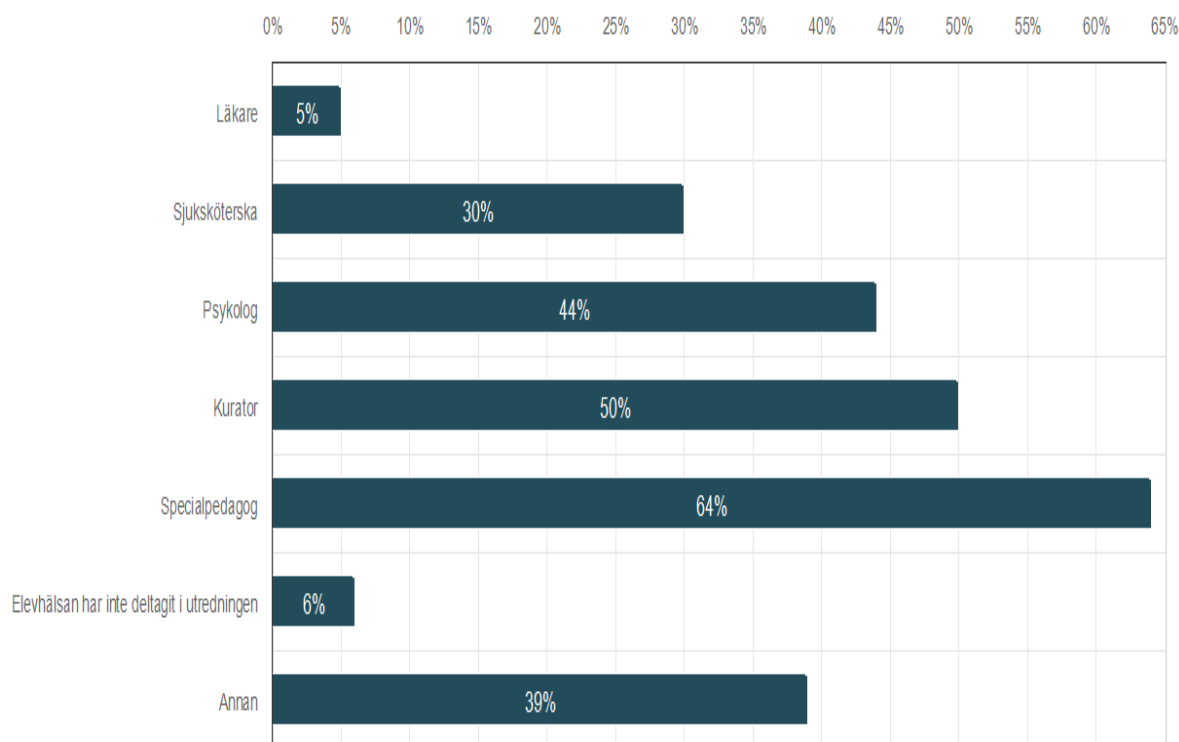
Årets uppföljning visar att metodstödet använts i en knapp tredjedel av utredningarna som det gjordes anmälningar om under läsåret 22/23. Detta är i och för sig en ökning från förra uppföljningen då metodstödet uppgavs ha använts i en femtedel av fallen, men är fortfarande en förhållandevis låg grad av användning.

Orsaker till att metodstödet används i förhållandevis begränsad utsträckning är enligt verksamhetschefer och rektorer bl.a. att metodstödet kan upplevas som omfattande och inte praktiskt möjligt att använda i alla ärenden. Användningen av metodstödet förutsätter också att både vårdnadshavare och elev är villiga att medverka, och det händer att de säger nej.

Vidare har en del vårdnadshavare svårt att förstå frågorna i metodstödet på egen hand och i vissa fall kan tolk behövas, vilket blir svårare när metodstödet skickas ut digitalt. Det kan också vara så att skolan bedömer att den har tillräckligt med kunskap om orsakerna till en elevs frånvaro och att det betraktas som obehövt att använda metodstödet och istället använda annat material för snabba utredningar och insatser.

Vanligast att specialpedagog och kurator finns med i frånvaroutredningar

En fråga i enkäten avser vilka professioner inom elevhälsan som konsulterats i utredningen om elevens frånvaro. Flera professioner kan anges per ärende och utredning. Procentsatsen i tabellen nedan anger alltså i hur många av utredningarna som man har involverat den angivna professionen, vilket kan vara i kombination med en eller flera andra.

Specialpedagog har konsulterats i runt två tredjedelar av fallen och kurator i hälften av dem. Psykolog har medverkat i 44 procent av fallen, och i 39 procent av fallen uppges "annan" ha medverkat. I fritextsvaren för vad som avses med "annan" är socialpedagog det vanligast förekommande svaret. Andelen fall där elevhälsan inte deltagit i utredningen är i stort sett oförändrad.

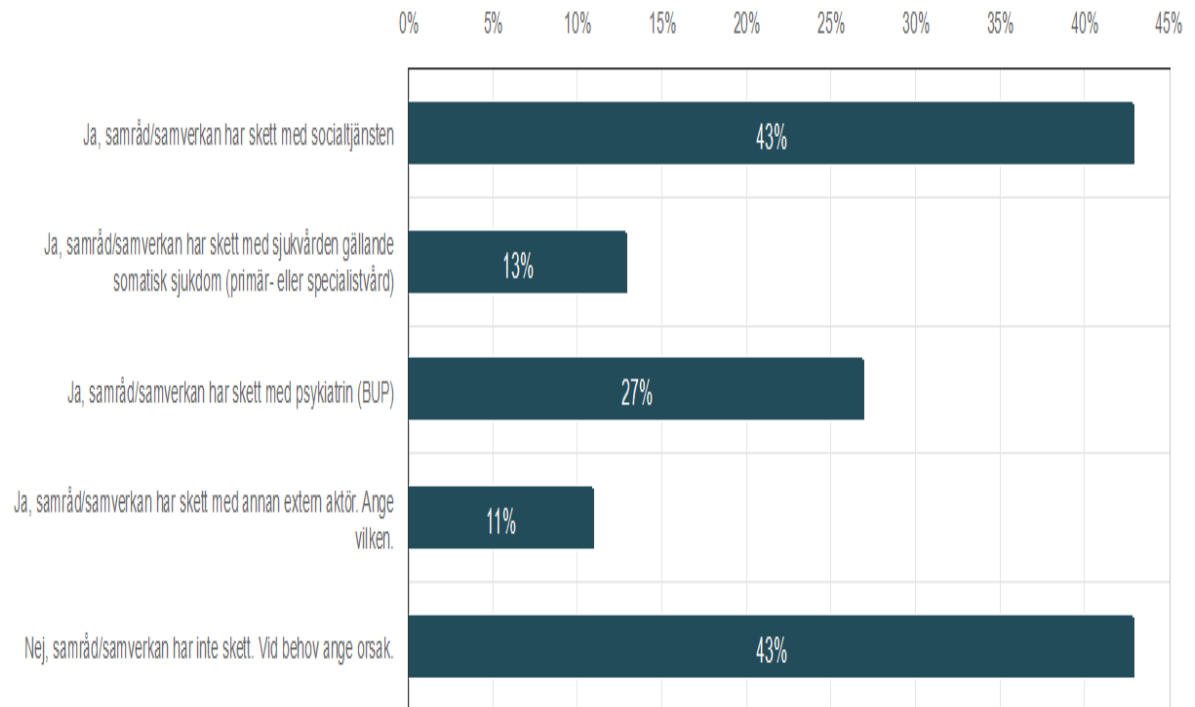
Skillnaderna är marginella jämfört med de två föregående läsåren. Medverkan av psykolog har dock ökat från 34 procent av ärendena och medverkan av kurator minskat från då 57 procent av ärendena.

Även de två föregående läsåren var socialpedagog det vanligast förekommande svaret på vad som avses med "annan".

Vanligast att ha kontakt med socialtjänsten i frånvaroutredningarna

Sedan den förra enkätundersökningen, dvs. den avseende vårterminen 2022, tillfrågas respondenterna också om det i utredningen av elevens frånvaro skett samverkan med externa aktörer, med vilket avses andra myndigheter. Flera olika externa aktörer kan anges per frånvarooanmälan. Den angivna procentsatsen i tabellen nedan anger alltså i hur många av fallen som man har samrått med en extern aktör.

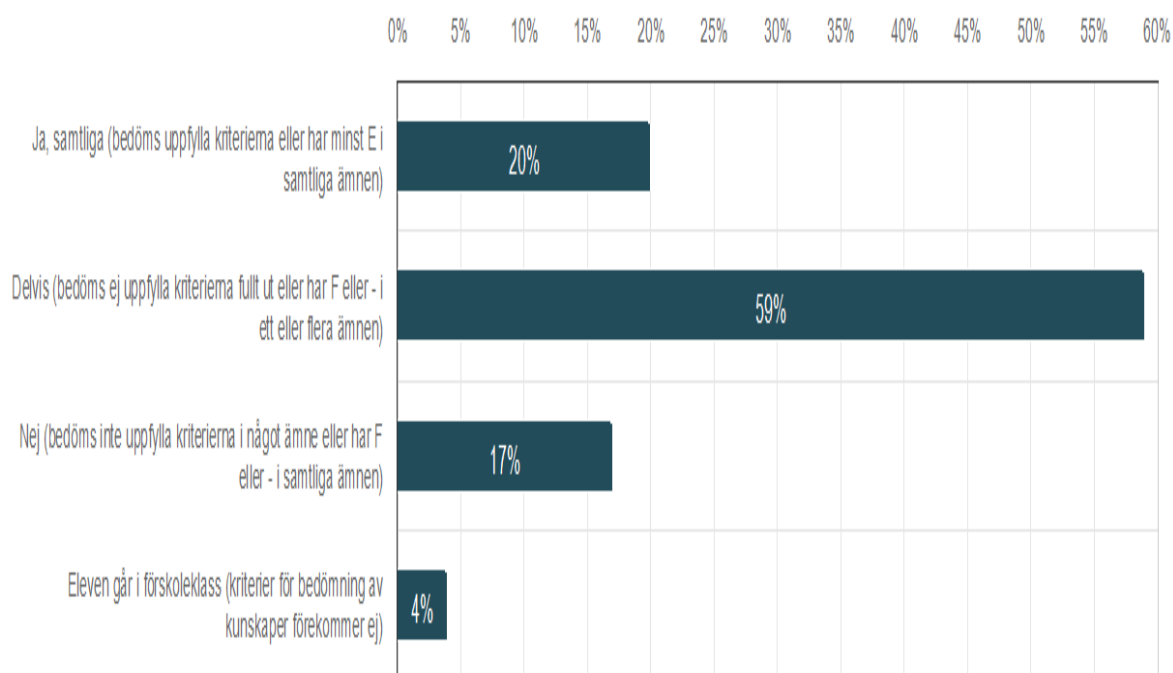

I 43 procent av ärendena har samverkan med extern aktör inte skett (motsvarande siffra vid den förra och första mätningen var 37 procent). En förklaring till resultatet kan vara att skolan inte bedömts det som nödvändigt att involvera andra myndigheter i utredningen av elevens frånvaro.

I övrigt är det vanligast att samverkan skett med socialtjänsten, vilket var i 43 procent av fallen (47 procent vid förra mätningen), och med Region Skånes barn- och ungdomspsykiatri i 27 procent av fallen (31 procent vid förra mätningen). Bland fritextsvaren om "annan extern aktör" som samverkan skett med förekommer exempelvis svar som att vårdnadshavarna själva har haft kontakt med vården. Ett annat svar som förekommer är att skolan haft anledning att samverka med HVB-hem (hem för vård eller boende).

Tre fjärdedelar av eleverna som det gjorts frånvar oanmälan för når inte målen i alla ämnen

Det är viktigt att få en bild av hur frånvaron påverkar elevers kunskapsutveckling. Därför finns i enkäten en fråga om i vilken mån eleverna som det gjorts frånvar oanmälan för ligger till sett till betyg (i de årskurser där betyg sätts) respektive de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås (i övriga årskurser). Resultaten redovisas i tabellen nedan.

En femtedel, 20 procent, av eleverna som det gjorts frånvaroanmälan för bedöms nå målen i samtliga ämnen. Nästan 60 procent bedöms nå målen delvis, vilket innebär att de har F i betyg respektive inte uppnår de mål som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen. I 17 procent av fallen har eleven F i betyg respektive når inte de mål som minst ska uppnås i något ämne. (Någon jämförelse med de två föregående läsåren görs inte här då enkätfrågan förändrats över tid och därmed inte är helt jämförbar).

Hälften av de elever som det gjorts frånvaroanmälningar för har åtgärdsprogram. Det är en ökning jämfört med de två föregående läsåren, då motsvarande siffra var 36 procent. Verksamhetschefer för skola och rektorer menar att det inte är givet att en elev som det gjorts frånvaroanmälan för har svårt att nå kunskapsmålen. För många elever visar det sig att de når målen med hjälp av extra anpassningar när de är närvarande i skolan igen. Då behöver det inte upprättas något åtgärdsprogram. I andra fall kan det vara så att beslut om att åtgärdsprogram ska upprättas men att inte hade kommit på plats ännu vid tidpunkten då enkäten besvarades, vilket var i augusti 2023.

Arbetet med att motverka och avhjälpa frånvaro behöver fortsätta

Barn- och skolförvaltningen har nu under ett antal år följt upp anmälningar om elevers upprepade eller längre frånvaro i form av enkätundersökningar och redovisat resultatet från dem för barn- och skolnämnden. Förvaltningen kan konstatera att det mestadels skett små rörelser i resultaten över tid. De generella mönster som framträder i uppföljningarna är bestående, exempelvis att

anmälningar om upprepad eller längre frånvaro är vanligast i högstadiet och att den vanligaste bidragande orsaken till sådan frånvaro är psykisk ohälsa.

Det finns dock en rad frågeställningar kring arbetet med frånvaro som enkäten inte ger svar på. Exempelvis går det inte att utläsa av enkätresultaten hur lång tid det tar eller vilka insatser som behövs för att komma tillrätta med elevens frånvaro. Sannolikt handlar det om olika insatser beroende på vad som ligger till grund för frånvaron. Men det är viktigt att så långt som möjligt systematisera och sprida kunskap om vilka insatser som visat sig effektiva.